

The Guidelines to Develop Life and Career Skills for Students under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan

Bunchakkrawan Rotbamroe ^{1*}

¹ Graduate School, Rajapark Institute

* Corresponding author. E-mail: bunrotbamroe@hotmail.com

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine the present state, desirable state, needs, and guidelines for life and career skills development of students under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan. This research was mixed method research, including quantitative and qualitative research. The research instruments were questionnaires to collect data from 381 samples and in-depth interviews to collect data from 5 samples. Statistics used in the study were frequency, percentage, mean, standard deviation, and PNI_{modified} . The findings showed that the overall present state was at a moderate level. The overall desirable state was at a high level. The priority needs in life and career skills development of students under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan were good relationships with others, followed by information technology, awareness and appreciation of oneself and others, analytical thinking, decision-making, and creative problem-solving, and emotional management and stress, respectively. The guidelines for students' life and career skills development under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan were integrating life and career skills into learning activity plans.

Keywords: Guidelines for development, Life and Career Skills, Student

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ

บุญจักรวาล รอดบำเรอ^{1*}

¹ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันรัชต์ภาคย์

* Corresponding author. E-mail: bunrotbamroe@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพ ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตและอาชีพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 381 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ และผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี PNI_{modified} ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ตามลำดับ และแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ คือ การบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ทักษะชีวิตและอาชีพ, นักเรียน

© 2024 JAE: Learning Encouragement Journal

บทนำ

สภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 หรือสังคมปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและความสามารถต่อการแก้ไขปัญหาของทุกคนในสังคม รวมถึงความสามารถที่จะดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นภาระต่อสังคมและประเทศชาติ อีกทั้งยังสมัครสมานสามัคคี ช่วยดูแลสังคม ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข เป็นความปรารถนาอย่างยิ่งของทุกประเทศ และประเทศไทยก็เช่นกันไม่อาจจะหลีกเลี่ยงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จึงให้ความสำคัญต่อคุณภาพของผู้คนทุกคนในประเทศหรือพลเมืองไทยทุกคนให้มีทักษะชีวิตและอาชีพ เพราะเป็นเรื่องของความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวและประกอบอาชีพในอนาคต แต่เด็กในปัจจุบันสามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้ หากพวกเขาฝึกกิจกรรมการเรียนรู้และการเรียนรู้ที่เตรียมความพร้อมสำหรับบทบาทผู้ใหญ่ที่บรรลุศักยภาพสูงสุด เช่น พลเมือง พนักงาน ผู้จัดการ ผู้ปกครอง อาสาสมัคร และผู้ประกอบการ ซึ่งเยาวชนต้องพัฒนาช่วงของทักษะและความรู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ของโรงเรียน ในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาในปัจจุบันก็มีแนวโน้มในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา (Problem Solving) การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) การทำงาน

ร่วมกัน (Collaboration) และการจัดการตนเอง (Self-Management) หรือที่เรียกกันว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (National Research Council, 2012)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสื่อและเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลต่อการจ้างงานของสถานประกอบการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานประกอบการในปัจจุบันต้องการจ้างแรงงานรุ่นใหม่ที่มีทักษะการจ้างงานที่เหมาะสมหรือ "Soft Skills" ซึ่งสถานประกอบการหรือนายจ้างส่วนใหญ่เต็มใจที่จะฝึกฝน (Train Up) ให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรอบการจ้างงานระบุทักษะที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบส่วนบุคคล Personal Responsibility (2) จรรยาบรรณในการทำงาน Work Ethic (3) พฤติกรรมทำงานเป็นทีมและการช่วยเหลือ Teamwork and Helping Behaviors (4) ความเป็นผู้นำและการจัดการความขัดแย้ง Leadership and Conflict Management และ (5) ทักษะทางสังคม social ทักษะดังกล่าวมักถ่ายทอดภายในครอบครัวและสถานศึกษา จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจวิธีการเรียนรู้ทักษะเหล่านี้ในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเตรียมความพร้อมกลุ่มเยาวชนที่จะเข้าสู่การทำงาน (Tyson, 2020) สอดคล้องกับ Nagy (2019) ที่ให้แนวคิดว่า ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเป็นมืออาชีพ และการสื่อสารช่วยให้เราปรับปรุงหรือพัฒนาวิชาชีพได้เป็นอย่างดี เช่น การทำงานเป็นทีม (Teamwork) จรรยาบรรณในการทำงาน (Work Ethic) ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentorship) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การบริหารเวลา (Time Management) และความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นต้น

จะเห็นได้จากการระบุการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาในช่วงแผนฯ 12 ไว้ 7 ข้อ โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุขโดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เน้นความมั่นคงและเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม ไปพร้อมกับการรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัยและมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนาเพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการพัฒนาภาคและเมืองเพื่อรองรับการพัฒนายกระดับฐานการผลิตและบริการเดิม และขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับ อนุภูมิภาค ภูมิภาคและนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ฉบับนี้ เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดทุกระดับ นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 นโยบายของรัฐบาล นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565 ไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างมีพลวัตในพื้นที่ในการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายด้านคุณภาพ คือ ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็น ของโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นคนดี มีวินัย มีความรักในสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง โดยกำหนดค่าเป้าหมายไว้ที่ร้อยละ 80 ของผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้สมรรถนะหรือทักษะอาชีพในด้านต่าง ๆ เพื่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสอดคล้องตามสภาพความต้องการ และบริบทของแต่ละพื้นที่ตลอดจนความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ (2564) ก็ได้มีนโยบายการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดเป้าหมายไว้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ผู้เรียนเป็นบุคคล

แห่งการเรียนรู้คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรมมีความรู้มีทักษะมีสมรรถนะ ตามหลักสูตรและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและอาชีพ มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัยมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเป็นพลเมืองพลโลกที่ดี (Global Citizen) พร้อมก้าวสู่สากลนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้คือ ร้อยละ 80 ของผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีรู้สมรรถนะหรือทักษะอาชีพในด้าน ต่างๆเพื่อการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสอดคล้อง ตามสภาพความต้องการและบริบทของแต่ละพื้นที่ตลอดจนความท้าทาย ที่เป็นพลวัตรของโลกในศตวรรษที่ 21

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นว่าทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในปัจจุบันที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสถานศึกษาได้เน้นให้มีการดำเนินการตามแนวนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาหรือประเมินความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ดังนั้น การศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพ ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อทักษะชีวิตและอาชีพ และแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของ นักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการจะเป็นสารสนเทศสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนอยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบเชิงอธิบายเป็นลำดับ 2 ระยะ (Explanatory Sequential Design - Two-Phase Design) (Creswell, 2015 อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2560) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 50,993 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565) และระยะที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา 96 คน และศึกษานิเทศก์ 8 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ รวมทั้งสิ้น 104 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับการตอบแบบสอบถาม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 โรงเรียน จำนวน 381 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) โดยกำหนดตามสัดส่วนจากจำนวนนักเรียนทุกโรงเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และระยะที่ 2 การ

วิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือเกี่ยวข้อง 2) ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญขึ้นไปไม่น้อยกว่า 5 ปี และ/หรือ 3) ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะชีวิตและอาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Google form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้น ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของทักษะชีวิตและอาชีพ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1961) ที่มีค่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่หวังเท่ากับ 0.932 และ 0.959 ตามลำดับ

และแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) โดยนำค่าดัชนีที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนตั้งแต่ .30 ขึ้นไป ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย พร้อมทั้งเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ทุกข้อ คือ ระหว่าง 0.60-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมรายชื่อตัวอย่างที่สุ่มได้โดยประสานงานผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และได้รับข้อมูลกลับคืนมาจำนวน 381 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ด้วยตนเองเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

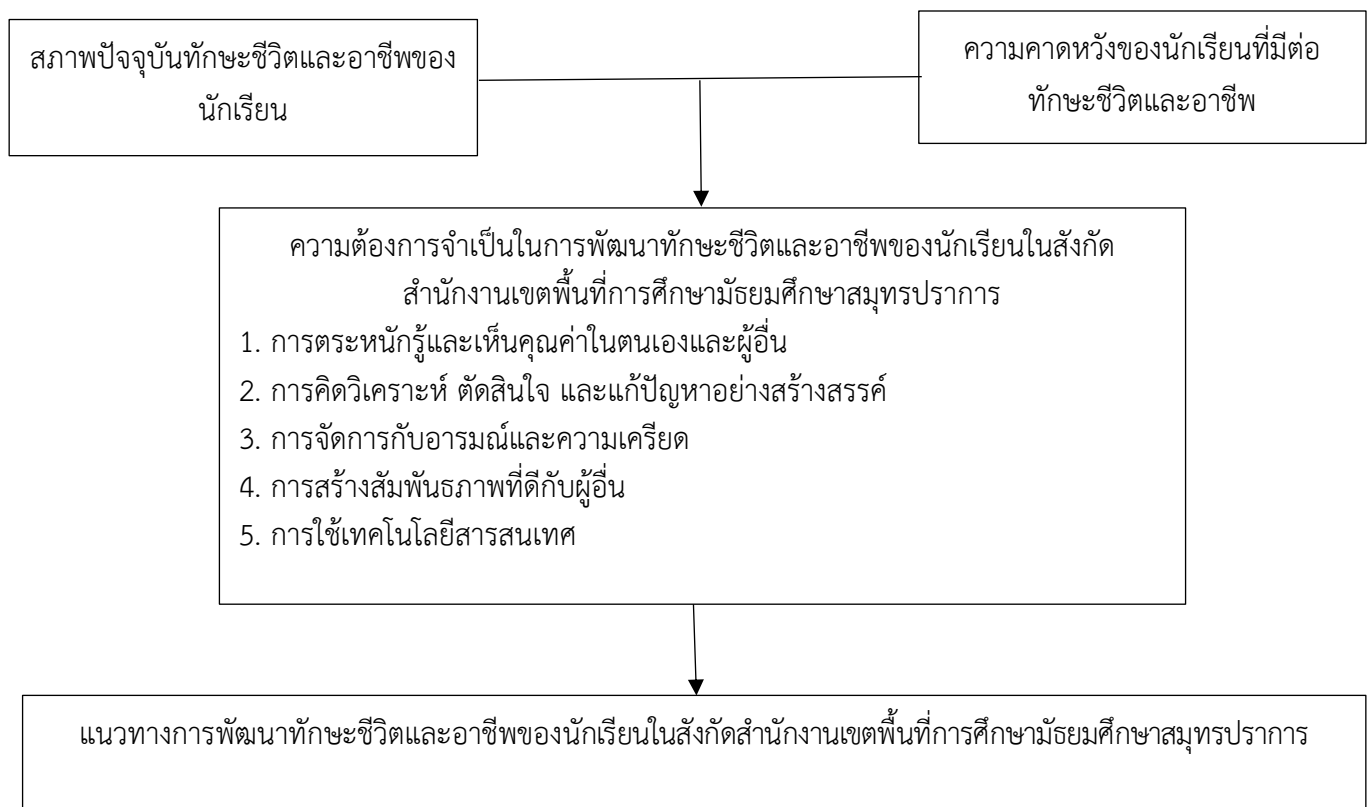
การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการอุปนัย (Inductive Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตและอาชีพจะเห็นว่ามีความหลากหลาย แต่มีความสอดคล้องกันในประเด็นขององค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่กำหนดกรอบพฤติกรรมชีวิตไว้ 4 องค์ประกอบเป็นหลักทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนต้องดำเนินการตามกรอบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ ในขณะเดียวกันในปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลและเทคโนโลยี ซึ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความสำคัญและเป็นทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต จึงกำหนดขอบข่ายการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นความสามารถในการรู้ตนเอง รักและเห็นคุณค่าตนเอง ยอมรับความแตกต่างมองเองในแง่บวก เคารพสิทธิ ภูมิใจ เชื้อมั่นในตนเอง และผู้อื่น สามารถการกำหนดเป้าหมายและทิศทางสู่ความสำเร็จ 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการรู้รู้ข่าวสารอย่างไตร่ตรอง ตัดสินใจเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มองโลกในแง่ดี มี

จินตนาการและสร้างสรรค์ สามารถแสวงหาข้อมูลและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ ประเมินและสร้างข้อสรุปบทเรียนชีวิตของตนเอง 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นความสามารถในการประเมินและรู้เท่าทันสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง จัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีที่เหมาะสม คลายเครียดด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ และรู้จักสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เป็นความสามารถในการปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์เสี่ยง ตักเตือนเพื่อนให้หลีกเลี่ยงความเสี่ยง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ มีจิตอาสาช่วยเหลือ และทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย เคารพกฎกติกาของสังคม สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้ และ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ดังนี้

ตารางที่ 1.1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยรวมและรายด้าน

ทักษะชีวิตและอาชีพ		สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.27	0.41	ปานกลาง	4.39	0.33	มาก	0.35	3
2	การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.25	0.42	ปานกลาง	4.32	0.36	มาก	0.33	4
3	การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.13	0.60	ปานกลาง	4.06	0.44	มาก	0.30	5
4	การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	2.96	0.49	ปานกลาง	4.28	0.36	มาก	0.45	1
5	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.16	0.49	ปานกลาง	4.32	0.36	มาก	0.37	2
โดยรวม		3.15	0.39	ปานกลาง	4.27	0.30	มาก	0.36	-

จากตารางที่ 1.1 พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15), ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28) ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน ($PNI_{modified}$ = 0.36) เรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นมากไปน้อย ดังนี้ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($PNI_{modified}$ = 0.45) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($PNI_{modified}$ = 0.37) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($PNI_{modified}$ = 0.35) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($PNI_{modified}$ = 0.33) และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($PNI_{modified}$ = 0.30) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย

2.1 ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ การสื่อสารทางบวก (positive communication) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Creatively Use Digital Technologies) การสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Collective Consciousness)

2.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การแก้ปัญห ด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital Tools) การจัดหลักสูตรการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) และสิ่งแวดล้อมดิจิทัล (Digital Environment) หรือไซเบอร์สเปซ (Cyberspace)

2.3 ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การสร้างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) พัฒนาทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration Skills) และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics Activities)

2.4 ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาหรือข้อมูลที่ต้องการให้ชัดเจน (Analytical the Problem or Data) คิดหาคำตอบให้ได้ปริมาณมาก (Fluent Thinking-Producing Many Options) และประเมินตนเองอยู่เสมอ (Self-Assessment)

2.5 ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ได้แก่ การตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ (Emotional Awareness) และการบริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (Creativity on Conflict Management)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน และความคาดหวังที่มีต่อทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และระดับมาก ตามลำดับ สภาพปัจจุบันนักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาใช้องค์ประกอบการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ 4 ด้าน ซึ่งไม่ครอบคลุมองค์ประกอบที่ใช้ในการวิจัยซึ่งมี 5 ด้าน ดังนั้น การบูรณาการกิจกรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนจึงยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างมากโดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์กันมากขึ้นในช่วงสถานการณ์ที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 จึงทำให้นักเรียนมีความคาดหวังในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยางกูร ข้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสน (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กนกดาว เดชก้อง และอนุชา กอนพ่วง (2563) ได้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะชีวิตนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าทักษะความสามารถในการคิด การตัดสินใจ และแก้ปัญหา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุด 2) ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย (1) หลักการส่งเสริมทักษะชีวิต (2) ปัจจัยการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต (3) กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา และ (4) ทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารมีความเป็นไปได้หากมีการนำไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์หากมีการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ Wang (2008) ศึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต พบว่า ในบทความได้กล่าวถึงการพัฒนาองค์ประกอบการทำงานและการประกอบอาชีพ คือ การจัดการและควบคุมอารมณ์ ความคิดริเริ่มในงาน ความเป็นผู้นำในการทำงาน ความสามารถทางสังคม การจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย และความมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีคุณสมบัติทางจิตวิทยาโดยใช้ แบบสอบถาม LEQ-H เพื่อวัดโครงการการทำงานกับนักเรียนในประเทศสิงคโปร์ เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติทางจิตวิทยาของชีวิต ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน เช่น การจำแนกและความถูกต้องขององค์ประกอบ พบว่า มีองค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพในงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องระดับปานกลาง เมื่อตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนจำแนกตามเพศ พบว่า เพศต่างกันทักษะชีวิตและอาชีพไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งงานวิจัยนี้สรุปได้ว่าแบบสอบถาม LEQ-H สามารถวัดโครงการการทำงานของนักเรียนด้วยทักษะชีวิตที่มีองค์ประกอบ คือ การจัดการและควบคุมอารมณ์ ความคิดริเริ่มในงาน ความเป็นผู้นำในการทำงาน ความสามารถทางสังคม การจัดการเวลาเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย และความมั่นใจในตนเอง

2. แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย

2.1 ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ การสื่อสารทางบวก (positive communication) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Creatively Use Digital Technologies) การสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Collective Consciousness) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหัวใจสำคัญของการสื่อสารที่ดีนั้นผู้สื่อสารจะต้องเริ่มต้นด้วยการใช้ภาษาในการสื่อสารเชิงบวกให้ผู้รับสารเกิดความพึงพอใจและจะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการสื่อสารและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการสื่อสารได้อย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยางกูร ข้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสน (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการมี

ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหาร ครู มีการวางแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน มีภาวะผู้นำร่วมกัน สนับสนุนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในกระบวนการดำเนินงานมีระบบที่มามีร่วมมีร่วมใจอย่างเป็นกัลยาณมิตร และมีการประเมินผลและปรับปรุง ทบทวนการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพ

2.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital Tools) การจัดหลักสูตรการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) และสิ่งแวดล้อมดิจิทัล (Digital Environment) หรือไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเป็นโลกของการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วทำให้การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันข้อมูลหรือสารสนเทศต่าง ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีนักเรียนจะต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุณรุ่ง ปภาพสิขฐ (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้กับเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชนริมคลองลาดพร้าวและเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อให้กับเด็กและเยาวชนริมคลองลาดพร้าว ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมสื่อสารสร้างสรรค์ 2) กิจกรรมปั่นสามัคคี 3) กิจกรรมเล่นสื่ออย่างมีสติ และ 4) กิจกรรมศิลปินนักกีฬา ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน คือ 90.67/92.33 2. ทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้กับเด็กและเยาวชนริมคลองลาดพร้าว ผลการทดสอบทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อของเด็กและเยาวชนชุมชนริมคลองลาดพร้าวสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การสร้างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) พัฒนาทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration Skills) และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics Activities) ทั้งนี้อาจมีผลมาจากการเริ่มต้นจะพัฒนาใด ๆ ก็ตามจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน ดังนั้น จำเป็นต้องตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของตนเองจะนำไปสู่การรู้และเข้าใจคนอื่นด้วยทำให้เราเกิดกระบวนการคิดและมองสังคมรอบด้านในทางบวก การร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และการส่งเสริมสนับสนุนจากครูและครอบครัวจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยางกูร ช้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสน (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางการพัฒนาทักษะการเข้าใจตนเองและผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยผู้บริหาร ครู มีการวางแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน มีภาวะผู้นำร่วมกัน สนับสนุนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ในกระบวนการดำเนินงานมีระบบที่มามีร่วมมีร่วมใจอย่างเป็นกัลยาณมิตร และมีการประเมินผลและปรับปรุง ทบทวนการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพ และสอดคล้องกับ Shea (2011) งานวิจัยนี้เป็นการสำรวจระดับของทักษะชีวิตตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ของนักเรียนด้านการอ่านและการเขียนในฮ่องกง และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ ความสามารถตนเอง พบว่า การสนับสนุนพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีผลต่อความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนเองในทุกด้าน โดยมีครูและเพื่อนที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของตนเองเช่นกัน

2.4 ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาหรือข้อมูลที่ต้องการให้ชัดเจน (Analytical the Problem or Data) คิดหาคำตอบให้ได้ปริมาณมาก (Fluent Thinking-Producing Many Options) และประเมินตนเองอยู่เสมอ (Self-Assessment) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการคิดเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ หากเราได้ประเมินตนเอง วิเคราะห์สาเหตุ และทางเลือกไว้อย่างหลากหลายย่อมนำไปสู่การตัดสินใจได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยางกูร ช้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสน (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาทักษะการคิดและการตัดสินใจโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้

เรียนรู้ทางวิชาชีพ และผลการวิจัยของ สอดคล้องกับกนกดาว เดชก้อง และอนุชา กอนพ่วง (2563) ได้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ทักษะความสามารถในการคิด การตัดสินใจ และแก้ปัญหา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด

2.5 ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ได้แก่ การตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ (Emotional Awareness) และการบริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (Creativity on Conflict Management) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การพัฒนาทักษะการจัดการกับอารมณ์จะช่วยให้เกิดสมาธิในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดการความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียนทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องทั้งในวิถีการเรียนรู้ และการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชยางกูร ช้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสนา (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนา คือ การพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Jansen (2013) ศึกษาทักษะชีวิตและอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการ ทำงานของช่วงวัยรุ่นเกี่ยวกับการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการดำเนินชีวิตที่ได้กำหนดไว้ พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพที่แตกต่างกัน นักวิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการประยุกต์ใช้ทักษะการสื่อสารและการบริหารเวลาเกี่ยวข้องโดยตรงกับความยืดหยุ่น และนำผลการวิจัยใช้ในการพัฒนาชุมชนและดำเนินการความช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นให้สามารถประกอบอาชีพเพื่อพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Weiss and others (2014) ศึกษาการพัฒนาในกลุ่มวัยรุ่น (16 – 18 ปี) ผ่านโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ 1) ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพการพบปะสังสรรค์ 2) การรู้จักปรับตัว เช่น การจัดการและการควบคุมอารมณ์ การแสดงความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น 3) การเป็นผู้มีความคิด และท้าทายกับสิ่งใหม่ๆ รู้จักวางแผนสำหรับอนาคต โดยกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าและ 4) เมื่อเกิดสถานการณ์คับขันสามารถแก้ปัญหาหรือแก้ไขความขัดแย้ง งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินผลของโปรแกรมการพัฒนาเยาวชนกับการประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน และตรวจสอบ ความรู้ของทักษะชีวิตที่พัฒนาจากโปรแกรม เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โครงสร้าง ของทักษะชีวิตสามารถวัดได้จากองค์ประกอบที่ได้ศึกษาเอกสารจริง และเมื่อศึกษากับกลุ่มวัยรุ่น (16 – 18 ปี) ในปีต่อมาพบว่า คะแนนระหว่างสองช่วงเวลามีค่าคงที่ขององค์ประกอบทักษะชีวิตและอาชีพ ทำให้ทราบว่าเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้างสามารถใช้ในการวิจัยการประเมินผลกับโปรแกรมการพัฒนาเยาวชน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับโมเดลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ การสื่อสารทางบวก (positive communication) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (Creatively Use Digital Technologies) การสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Collective Consciousness) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital Tools) การจัดหลักสูตรการเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) และสิ่งแวดล้อมดิจิทัล (Digital Environment) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การสร้างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) พัฒนาทักษะด้านการทำงานร่วมกัน (Collaboration Skills) และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics Activities) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาหรือข้อมูลที่ต้องการให้ชัดเจน (Analytical the Problem or Data) คิดหาคำตอบให้ได้ปริมาณมาก (Fluent Thinking-Producing Many Options) และประเมินตนเองอยู่เสมอ (Self-Assessment) และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ได้แก่ การตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์ (Emotional Awareness) และการบริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ (Creativity on Conflict Management) ดังโมเดลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการพบว่า องค์ประกอบทักษะชีวิตและอาชีพแต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่

- 1.1 ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น
- 1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 1.3 ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ได้แก่ รู้จักความถนัด ความสามารถ และบุคลิกภาพของตนเอง
- 1.4 ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ แก้ปัญหาในสถานการณ์วิกฤตได้อย่างเป็นระบบ
- 1.5 ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ได้แก่ จัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาแบบการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพเฉพาะด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน เช่น ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

2.2 ควรนำแนวทางที่เป็นข้อค้นพบสำคัญในการวิจัยไปทดลองใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

2.3 ควรวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในการวิจัยเชิงปริมาณ หรือศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ หรือเขตพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนกดาว เดชก้อง และอนุชา กองพ่วง. (2563). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารพิกุล*, 18(1), 105-123.
- ชยางกูร ข้อยุ่น และอัฐพล อินตะเสนา. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(4), 11-19.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2560). *การวิจัยแบบผสมวิธี : กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สมุทรปราการ: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต: บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
<http://www.royalthaipolice.go.th/downloads/plan12.pdf>.
- อรุณรุ่ง ปภาพสิขฐ. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้กับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).
- Jansen, A.N.B. (2013). *Life Skills that Enable Resilience: A Profile of Adolescents from a Colored Community in Kimberley*. Ph.D. Thesis, University of the Free State.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. New York: McGraw-Hill.
- Nagy, Z. (2019). *Soft Skills to Advance Your Developer Career: Actionable Steps to Help Maximize Your Potential*. Berkeley, CA: Apress.
- National Assembly. (2007). *Lao people's Democratic Republic Peace Independence Democracy Unity Prosperity*. National Assembly, No.43/NA. Vientiane: National Assembly.
- Shea. (2011). *Skill of 21st Century*. Washington: The National Academies Press.
- Tyson W. (2020). "Interpersonal skills," in *Teaching and Learning Employability Skills in Career and Technical Education*, ed. Tyson W. (Cham: Palgrave Macmillan), 109–128.
- Wang, C.L. (2008). Entrepreneurial Orientation, Learning Orientation, and Firm Performance. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32, 635-657.
- Weiss, M.R., and others. (2014). Assessing Impact of Physical Activity-Based Youth Development Programs: Validation of the Life Skills Transfer Survey (LSTS). *Research quarterly for exercise and sport*, 85(3), 263-278.